

شهرهایی برای مردم

نویسنده: یان گل
مترجم: دکتر مریم چرخچیان

Revised CALL 333-BENT

گل، یان، ۱۹۳۶-م Gehl, Jan

شهرهایی برای مردم/یان گل، مترجم مریم چرخچیان.

تهران: گوهردانش، ۱۳۹۴.

۲۷۹ ص. مصور (رنگی)، جدول (رنگی)، نمودار (رنگی).

۹۷۸-۶۰۰-۱۶۴-۰۹۳-۳

فیفا عنوان اصلی: cities for people, c2010

شهرسازی- جنبه های اجتماعی

زندگی شهری شهرها و شهرستان ها- جنبه های اجتماعی

فضاهای باز معماری- عوامل انسانی کیفیت زندگی بهداشت همگانی

چرخچیان، مریم، ۱۳۵۶-، مترجم

۱۳۹۴ ش ۸/۱۶۶ HT

۲۸۴۷۹۷۳

۳۰۷/۱۲۱۶

شهرهایی برای مردم

ناشر: انتشارات گوهردانش

تلفن و نمابر: ۷۷۸۰۵۹۹۳- ۷۷۱۳۱۹۶۰

پست الکترونیک: gohardaneh@hotmail.com

نویسنده:

یان گل

مترجم:

دکتر مریم چرخچیان

صفحه آرا: امیر اکبری

چاپ اول: ۱۳۹۴

تعداد: ۱۰۰۰ نسخه

۹۷۸-۶۰۰-۱۶۴-۰۹۳-۳

شابک:

چاپ و صحافی: شامران

قیمت: ۲۴۰۰۰ تومان

پیش درآمد کتاب به نقل از ریچارد راجرز

شهرها مکان‌هایی هستند مردم به منظور تبادل نظرات، تجارت و یا لذت بردن و استراحت از آن بهره می‌برند. قلمروهای عمومی شهری، خیابان‌ها، میادین و پارک‌ها، تسهیل‌کننده این فعالیت‌ها هستند. یان گل، پیشکسوت طراحی فضاهای عمومی؛ درک عمیقی از چگونگی کاربرد قلمرو عمومی دارد که توصیه‌های مفیدی در جهت بهبود طراحی فضاهای عمومی و در نتیجه کیفیت زندگی شهری دارد.

شهر فشرده، یعنی توسعه‌ای مبتنی بر حمل و نقل عمومی، قدم زدن و دوچرخه سواری؛ تنها شکل پایدار شهر است. برای آن که تراکم جمعیت در شهر افزایش و دوچرخه سواری و قدم زدن در آن بسط یابد شهر نیز باید کمیت‌ها و کیفیت‌های لازم را برای خلق فضاهای شهری زیباتر که به لحاظ مقیاس انسانی اند و در عین حال پایدار، سالم، امن و سرزنده اند را ارتقاء بخشد.

شهرها مانند کتاب‌ها خوانده می‌شوند و یان گل زبان آن را به خوبی درک می‌کند. خیابان، مسیر، میدان و پارک، گرامر شهر هستند که ساختاری را برای شهر فراهم می‌آورند تا بتواند زندگی کند و فعالیت‌های گوناگون را در خود جای دهد و از سکوت و رهاشدگی به سمت شلوغی و هیاهو حرکت کند. یک شهر انسانی با پارک‌ها، میادین و خیابان‌های به دقت طراحی شده می‌تواند برای بازدیدکنندگان، عابران و ساکنانی که در شهر کار، زندگی و فعالیت می‌نمایند خوشایند و مطلوب باشد.

همانگونه که حق دسترسی به آب تمیز از جمله حقوق اولیه انسان محسوب می‌شود حق دسترسی آسان به فضاهای باز نیز از جمله حقوق انسانی افراد به شمار می‌رود. همه افراد باید قادر باشند که از پنجره خانه خود درختان را مشاهده نمایند و یا در نیمکتی در نزدیکی خانه خود بنشینند و کودکان خود را در حال بازی تماشا نمایند و یا آن که با ده دقیقه قدم زدن به پارکی در مجاورت خود دسترسی پیدا کنند. طراحی مطلوب واحدهای همسایگی، ساکنین خود را به نحو شایسته‌ای متأثر می‌کند در حالی که شهرهای فقیر به لحاظ طراحی تأثیر منفی بر شهروندان خود دارد. همانگونه که یان گل می‌گوید: «ما شهرها را شکل می‌دهیم و سپس آن‌ها ما را».

تاکنون هیچ فردی به اندازه یان گل، ریخت‌شناسی و کارکرد فضاهای عمومی را مورد بررسی دقیق قرار نداده است. هر فردی که این کتاب را بخواند بینش ارزشمندی به درک عمیق و حیرت‌آور او در مورد فضاهای عمومی و جامعه شهری که دو عنصر در هم تنیده‌اند پی خواهد برد.

مقدمه نویسنده

من در سال ۱۹۶۰ در رشته معماری فارغ التحصیل شدم یعنی ۵۰ سال است که در زمینه طراحی و توسعه شهری فعالیت نموده‌ام. اگرچه بدون شک فعالیتی با این مدت زمان خود یک امتیاز محسوب می‌شود ولی در عین حال گاه آزاردهنده نیز بوده است. روش طراحی و توسعه شهرها در طول نیم قرن گذشته به نحو بارزی تغییر کرده است. تا حدود سال ۱۹۶۰ شهرها در سراسر جهان بر پایه تجاربی که در طول قرن‌ها کسب گردیده بود توسعه می‌یافتند. زندگی در فضاهای شهری جزء اصلی این تجربه بودند که نشان دهنده تعهد شهر نسبت به مردم بود.

در مرحله رشد و توسعه شهرها، توسعه به سمت نگرش طراحان متخصص و حرفه‌ای گرایش یافت و به این ترتیب، نظریه‌ها و دیدگاه‌های آنان جایگزین معانی سنتی شد. مدرنیسم با دیدگاه ماشینی خود نسبت به شهر که تفکیک عملکردها در شهر را پیشنهاد می‌کرد به شدت مؤثر واقع شد. همچنین گروه تازه‌ای به نام برنامه‌ریزان ترافیکی به تدریج وارد صحنه شدند و دیدگاه‌ها و نظریات خود را در مورد شرایط بهینه شهر به لحاظ ترافیک اتومبیل مطرح نمودند.

نه طراحان شهری و نه برنامه‌ریزان ترافیکی، به ویژه در زمانی که دانشی درباره تأثیر فضای کالبدی بر رفتار انسان نداشتند؛ هیچ یک نتوانستند کیفیت زندگی و فضاهای شهری را ارتقاء بخشند. در سال‌های بعد، نتایج این نگاه به مقوله طراحی شهری بر نحوه بهره‌برداری مردم از شهرها و عملکرد شهر آشکار گردید.

به طور کلی، طراحی شهری در طول ۵۰ سال گذشته بسیار مسأله‌ساز بوده است. تأثیرات منفی تغییر زندگی شهری سنتی به شهر عملکردی و ماشینی چندان که باید تشخیص داده نشده است و شناخت و حل این تغییر مستلزم طراحی دقیق و چند بعدی می‌باشد. اکنون پس از سالیان دراز، دانش عمیقی در مورد ارتباط شکل کالبدی مکان و رفتار انسان پدید آمده است و ما می‌توانیم اطلاعات متوسطی در مورد آنچه می‌توان و باید انجام داد در اختیار داشته باشیم. به علاوه، شهروندان نیز از مسائل مذکور آگاهی یافته و درخواست طراحی معطوف به مردم را فریاد نموده‌اند. در سال‌های اخیر بسیاری از شهرها در تمامی بخش‌های جهان تلاش‌هایی جدی برای تحقق بخشیدن به شهرهایی بهتر برای مردم صورت دادند. پس از سال‌ها غفلت، پروژه‌های الهام‌بخش و راهکارهای شهری جدید، جهت‌گیری‌های تازه‌ای را با بینشی عمیق مطرح نمودند. اکنون عموم افراد بر این امر اتفاق نظر دارند که زندگی شهری و توجه به مردم در فضاهای شهری، کلیدی‌ترین عنصر طراحی شهرها و مناطق مصنوع است. به علاوه، این آگاهی به دست آمده است که توجه به مردم، کلید دستیابی به شهرهای سرزنده‌تر، امن‌تر، پایدارتر و سالم‌تر یعنی هدف اصلی شهرها در قرن ۲۱ است.

امید من آن است که این کتاب بتواند سهم ارزشمندی در این جهت‌گیری تازه داشته باشد.

مقدمه مترجم

طراحی شهری و چگونگی نگرش به کالبد شهر که در دوران مدرن دستخوش تحولاتی بنیادین گردید، همواره دغدغه اصلی طراحان شهری و معماران بوده است و هر یک از دریچه نگاه خود به این مقوله نگرسته و عمل نموده‌اند. در این میان، گاه نگرش‌هایی مبتنی بر ایده‌ها و نوآوری‌ها و نگاه‌های تک‌سویه و گاه تأمل و دقت نظر بیشتر حاکم بوده است. محققین و متخصصین فراوانی در این عرصه بر پایه تحقیقات خود به قلم‌فرسایی پرداخته و دیگران را در حاصل تجارب ارزشمند خود سهیم نموده‌اند که در این میان نام افرادی چون یان گل با کتب مختلف و شناخته شده ایشان مانند: «زندگی میان ساختمان‌ها»، «فضاهای عمومی، زندگی عمومی»، «فضاهای شهری جدید» و بالاخره کتاب بی نظیر «شهرهایی برای مردم» جلب نظر می‌نماید.

در سال ۲۰۱۱ که در کنفرانسی با یان گل آشنا شدم، ایشان پس از سخنرانی‌هایی که توسط معمارانی چون لیسکیند، ماریو پوتا و سایرین در مورد فرایند طراحی معماری و نحوه ایده‌پردازی‌های معمارانه ارائه گردید در مورد شهر و نقش طراحان شهری صحبت کردند که تمامی مخاطبان را تحت تأثیر قرار داد تا آنجا که پس از اتمام سخنرانی تشویق مخاطبان همچنان ادامه داشت. یان گل با معرفی نمونه‌ها و مضامین گوناگون در این مورد صحبت کرد که چگونه ابعاد انسانی در شهرها فراموش شده و چگونه معماران با ایده‌پردازی‌هایی که تنها از دید یک برنده ممکن است خوشایند باشد شهرها را به عرصه آزمون و سعی و خطاهای طراحانه خود مبدل ساخته‌اند و چگونه شهرها به جای رسیده‌اند که انسان یعنی مهمترین مخاطب خود را فراموش نموده‌اند.

مباحثی که توسط یان گل در این کنفرانس ارائه گردید که حاصل عمر حرفه‌ای و تحقیقات ایشان در زمینه شهر و شهرسازی می‌باشد به صورت مسوط در کتاب «شهرهایی برای مردم» آمده است. ایشان به سادگی، داستانی که از دوران تحولات مدرن بر شهرها گذشت را روایت می‌کند و نشان می‌دهد چگونه کشورهای توسعه یافته و سپس در حال توسعه با تغییر در اولویت‌گذاری‌های خود در عرصه شهرسازی، شهرها را به عرصه تاخت و تاز اتومبیل‌ها تبدیل نمودند. بنابراین در این کتاب، مقوله ابعاد انسانی در شهر و لزوم بازگشت به آن به عنوان مهمترین راهکار و به عنوان بحث اصلی مطرح گردیده و پس از طرح مقوله شهرهای سرزنده، امن، پایدار و سالم و ارائه راهبردهایی در این زمینه، عوامل متعددی مطرح گردیده است که می‌تواند ما را به دستیابی شهرهایی با اهداف مذکور و در عین حال خوشامدگو و پاسخگو به شهروندان نائل نماید. در این کتاب ارزشمند، اصولی مطرح می‌گردد که نگرش خواننده را پس از پایان کتاب متحول

خواهد نمود و با طرح و یادآوری نکات ساده ولی پرازشی که می تواند چهره شهرها را دگرگون نماید تحولی عمیق در اندیشه مخاطب ایجاد می نماید.

هنگام مطالعه این کتاب برای اولین بار، متن بی پیرایه آن که صمیمانه اطلاعات ارزشمندی را به تبادل گذاشته بود مرا چنان جذب خود نمود که کنار گذاشتن آن مشکل به نظر می رسید. نکاتی در آن مطرح شده بود که امروزه فراموش شده و حتی به عنوان یک شهروند فراموش کرده بودم که شهر چه کارکردی می توانست داشته باشد که متأسفانه امروز فاقد آن است! بنابراین تصمیم به ترجمه کتابی که به چندین زبان زنده دنیا مثل فرانسوی، چک، چینی، روسی، رومانیایی و غیره نیز ترجمه گردیده است، گرفته شد تا شاید بتوانم علاقمندان به این حوزه را در خواندن و لذت بردن از این کتاب عمیق، زیبا و پر محتوا سهیم نمایم.

بی تردید هر شهرساز و هر معماری و حتی هر مدیر شهری که دغدغه ای در حوزه شهر دارد باید این کتاب را بارها بارها مطالعه نماید و در اندیشه و رویکرد خود به طراحی و ساخت و ساز شهری تجدیدنظر نماید، باشد که در آینده بتوانیم با بهره گیری از چنین دستاوردهایی، روح تازه ای به شهرهای کشورمان که در گذشته مصادیق مطالب عنوان شده در کتاب حاضر بوده اند بدمیم و آن ها را به شهرهایی سرزنده، امن، پایدار و سالم مبدل سازیم و به شهرها نه به عنوان عرصه خدمات و دسترسی اتومبیل ها بلکه به عنوان عرصه حضور، تعامل و شور و هیجان شهروندان بنگریم.

جمله پایانی آن که تلاش براین بود تا تمامی محتوای کتاب بدون کم و کاست به مخاطب ارائه گردد اما از آنجاکه هیچ فعلی از انسان عاری از خطا نیست امید است که خوانندگان محترم به خطاها و ضعف های احتمالی در نوع نوشتار به دیده اغماض بنگرند.

دکتر مریم چرخجیان

استادیار گروه هنر و معماری دانشگاه پیام نور

بهار ۱۳۹۱

فهرست مطالب

۱- ابعاد انسانی

- ۱۱-۱- ابعاد انسانی ۱۱
- ۱۸-۲- ابتدا ما شهرها را شکل می دهیم و سپس شهرها ما را ۱۸
- ۳۱-۳- شهر به عنوان مکان ملاقات ۳۱

۲- حواس و مقیاس

- ۴۳-۱-۲- حواس و مقیاس ۴۳
- ۵۹-۲-۲- حواس و برقراری ارتباط ۵۹
- ۶۸-۳-۲- مقیاس خرد ۶۸

۳- شهرهای سرزنده، امن، پایدار و سالم

- ۷۲-۱-۳- شهر سرزنده ۷۲
- ۱۱۱-۲-۳- شهر امن ۱۱۱
- ۱۲۸-۳-۳- شهر پایدار ۱۲۸
- ۱۳۴-۴-۳- شهر سالم ۱۳۴

۴- شهر در ارتفاع دید انسان

- ۱۳۹-۱-۴- نبرد برای کیفیت بهتر از طریق خلق مقیاس کوچک ۱۳۹
- ۱۴۰-۲-۴- شهرهای مطلوب برای زندگی ۱۴۰
- ۱۵۷-۳-۴- شهرهای مطلوب برای توقف ۱۵۷
- ۱۷۲-۴-۴- شهرهای مطلوب برای ملاقات با سایرین ۱۷۲
- ۱۸۲-۵-۴- بیان فردی، بازی و ورزش ۱۸۲

- ۱۸۶ ۴-۶- مکان های مطلوب، مقیاس مطلوب
- ۱۹۲ ۴-۷- هوای مطلوب در ارتفاع دید
- ۲۰۰ ۴-۸- شهرهای زیبا، تجارب به یادماندنی
- ۲۰۷ ۴-۹- شهرهای مطلوب برای دوچرخه سواری

۵- زندگی، فضا و سپس ساختمان ها

- ۲۱۹ ۵-۱- سندرم برازیلیا
- ۲۲۳ ۵-۲- زندگی، فضا و سپس ساختمان ها

۶- شهرهای در حال توسعه

- ۲۴۲ ۶-۱- شهرهای در حال توسعه
- ۲۵۸ ۶-۲- ایجاد انسانی به عنوان نقطه آغاز در سراسر جهان

۷- جعبه ابزار

- ۲۶۰ - میانی طراحی - پیوند با جدایی
- ۲۶۲ - چهار اصل برنامه ریزی ترافیکی شهر
- ۲۶۴ - دعوت کردن یا رانل - شنیدن و دیدن تعاملات
- ۲۶۶ - شهر در ارتفاع دید انسان - ۱۲ معیار
- ۲۶۸ - شهر در ارتفاع دید انسان - طراحی طبقه همکف
- ۲۷۱ - لطفا در اولویت گذاری های خود تجدید نظر نمایید

منابع و مآخذ

۲۷۵